

Skrbništvo za djecu

Sundi, Manuela

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:778940>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Student:

Manuela Sundi

ZAVRŠNI RAD

Skrbništvo za djecu

Kolegij:

**OBITELJSKO PRAVO
S MATIČARSTVOM**

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Anica Čulo Margaletić

Zagreb, 2024.

Sadržja

j

1. UVOD.....	1
2. SKRBNIŠTVO.....	2
3. PRAVNI OKVIR UREĐENJA SKRBNIŠTVA.....	4
3.1. Međunarodni pravni okvir.....	4
3.2. Pravni okvir uređenja skrbništva u hrvatskom zakonodavstvu.....	5
4. NAČELA SKRBNIŠTVA.....	7
5. VRSTE SKRBNIŠTVA.....	8
5.1. Mjesna nadležnost, dužnost suradnje tijela i osoba u poslovima skrbništva.....	8
6. SKRBNIŠTVO ZA DJECU.....	10
6.1. Pretpostavke za imenovanje skrbnika.....	10
6.2. Rješenje o stavljanju djeteta pod skrbništvo i imenovanje skrbnika.....	11
6.3. Prestanak skrbništva za djecu.....	12
7. POSEBNO SKRBNIŠTVO.....	13
7.1. Imenovanje posebnog skrbnika, njegove ovlasti i dužnosti.....	13
7.2. Posebno skrbništvo za dijete.....	14
8. PRESUDE O SKRBNIŠTVU I LIŠENJU POSLOVNE SPOSOBNOSTI EUROPSKOGA SUDA ZA LJUDSKA PRAVA PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE.....	16
ZAKLJUČAK.....	19
LITERATURA.....	20

Izjava o izvornosti:

Ja, Manuela Sundi (ime i prezime studenta/ice) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Manuela Sundi

(potpis studenta)

SAŽETAK

Uvodno poglavlje ovog rada daje sam pregled teme skrbništva s time da uključuje njegovu važnost i svrhu te osnovne pojmove. Nadalje, rad daje uvid u definiciju skrbništva i sadrži prava i dužnosti skrbnika. Proces imenovanja skrbnika je posebno razrađen kao i kriteriji za odabir skrbnika.

Također, u radu je analiziran pravni okvir koji regulira skrbništvo koji uključuje međunarodne i nacionalne dokumente. U nastavku su opisana načela skrbništva i različite vrste skrbništva te je skrbništvo za djecu posebno analizirano i to na način da je prikazan postupak stavljanja djeteta pod skrbništvo, proces imenovanja skrbnika te prestanak skrbništva.

Analizirano je također i posebno skrbništvo kao zasebna vrsta skrbništva, a osobito posebno skrbništvo za djecu. Prije zaključnog dijela, prikazana je jedna presuda Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske koja se tiče instituta skrbništva za djecu.

Ključne riječi: skrbništvo, djeca, sudstvo, obitelj, zaštita

SUMMARY

The introductory chapter of this paper gives an overview of the topic of guardianship, including its importance and purpose and basic concepts. Furthermore, the work provides insight into the definition of custody and contains rights and duties of guardians. The process of appointing a guardian has been specially elaborated as well as criteria for the selection of a guardian.

The paper also analyses the legal framework governing guardianship, which includes international and national documents. The principles of guardianship and the different types of guardianship are described below and the custody for children is specifically analyzed in such a way that is presented the procedure for placing the child under guardianship, the process for appointing a guardian and the termination of guardianship.

Special guardianship as a special type of guardianship, especially separate guardianship for children, was also analyzed. Before the concluding section, the paper presents a judgment by the European Court of Human Rights against the Republic of Croatia related to the institution of child guardianship.

Keywords: guardianship, children, judiciary, family, protection

1. UVOD

Skrbništvo za djecu je veoma važan pravni institut koji osigurava zaštitu interesa i prava djece u različitim situacijama života.

U situacijama kada jedan ili oba roditelja preminu, kada su odsutni, lišeni roditeljske skrbi, spriječeni zbog bolesti, ovisnosti ili drugih razloga ili u slučajevima kada roditelji ne mogu pružiti adekvatnu skrb zbog drugih razloga predviđenih zakonom, stavljanje djeteta pod skrbništvo postaje pitanje od primarne važnosti. U takvim slučajevima, država mora intervenirati kako bi se osiguralo da dijete dobije skrb i zaštitu koji su odgovarajući.

Kod odabira skrbnika, Hrvatski zavod za socijalni rad uvijek mora voditi računa o najboljem interesu djeteta, uzimajući u obzir čimbenike kao što su emocionalna povezanost djeteta s potencijalnim skrbnicima, njihova sposobnost da osiguraju stabilno i sigurno okruženje te njihova spremnost i volja da zadovolje potrebe djeteta.

Uloga skrbnika nije samo pravna obveza, već i duboko moralna odgovornost koja zahtijeva visoku razinu posvećenosti i empatije. Skrbnik je dužan brinuti se za svakodnevnu dobrobit djeteta, kao i donošenje bitnih odluka u njegovom životu te osigurati djetetu da ima priliku za zdrav i potpun razvoj, unatoč teškim okolnostima u kojima se našlo.

Stoga skrbništvo koje brine o djeci predstavlja vitalan mehanizam zaštite, koji omogućava da se djeca bez obzira na životne okolnosti ne osjećaju napuštenima, već da im se pruži prilika za odrastanje u sigurnom okruženju uz puno podrške koje im omogućuju da izrastu u zdrave i sretno pojedince jer svatko ima pravo na dostojanstven život.

2. SKRBNIŠTVO

Skrbništvo vuče svoje korijene iz rimskog prava, gdje su postojale dvije institucije, a to su bile *cura* (kuratorstvo) i *tutela* (tutorstvo). Ta dva instituta su nastala odvojeno no ipak su se tijekom svog razvijanja izjednačila. Tutorstvo je predstavljalo skrbništvo koje se odnosilo na nedorasle osobe muškog spola i na ženske osobe, odnosno žene koje nisu bile pod očinskom vlašću i nisu bile u braku. One su pripadale pod takvo skrbništvo bez obzira na svoje godine. Tutorstvo je označavalo ovlaštenje nad slobodnom osobom koja nije mogla samostalno zastupati svoja prava. Tutor je bio dužan štiti njezino vlasništvo i brinuti se o moralnom ponašanju osobe nad kojom ostvaruje funkciju.¹ Kuratorstvo je predstavljalo skup više ustanova i one također teže zaštititi imovinu dorašlih osoba, ali koje zbog određenih okolnosti, kao što je tjelesna mana ili slično, nisu sposobne upravljati vlastitom imovinom.²

U ranim građanskim kodifikacijama prihvaćena su načela klasičnog rimskog prava, koja su se mijenjala s vremenom. Tako su pod skrbništvo stavljane osobe koje nisu bile pod očinskom vlašću, kao i one koje su u sudskom postupku proglašene ludima ili slaboumnima.³

Institut skrbništva kao pravni institut sadrži ovlaštenja na zastupanje osobe koja je pod skrbništvom. Ovlaсти su koncentrirane u nadležnostima Hrvatskog zavoda za socijalni rad i Centra za posebno skrbništvo, dok je zaštita temeljnih ljudskih prava osoba s invaliditetom u nadležnosti pravosudnih tijela.

Današnje velike promjene u strukturi i manji broj članova obitelji, sve manje djece kao i učestalih i sve brojnijih razvoda brakova te velik broj samačkih staračkih domaćinstava doveli su do sve veće potrebe za institutom skrbništva. Postoje situacije kada srodnici dobrovoljno pristaju biti skrbnicima nekome u obitelji, no današnja suvremena obitelj ima sve težu mogućnost samostalno skrbiti o potrebitim članovima obitelji bez podrške i pomoći mehanizama socijalne države.⁴

¹ Vuček A. i Škalic, A., *Skrbništvo u rimskom pravu*, Paragraf: časopis za pravna i društvena pitanja Pravnog fakulteta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Vol.3 No 1, 2019., str. 134.-135.

²Ibid, str. 141.

³ Maršavelski, A., *Skrbništvo za osobe lišene poslovne sposobnosti s povijesnim osvrtom*, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 40 No. 82, 2006., str. 114.

⁴ Hrabar, Dubravka; Hlača, Nenad; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Šimović, Ivan, *Obiteljsko pravo*, Zagreb 2021., str. 357-358.

Skrbništvo je pravni institut koji štiti djecu bez roditeljske skrbi, odrasle osobe koje su lišene poslovne sposobnosti te one koji iz različitih razloga nisu sposobni sami zastupati svoje interese i prava. Kroz skrbništvo imenuje se ili zamjenjuje zakonski zastupnik koji u ime štíćenika donosi potrebne odluke. Ovaj institut pripada obiteljskom pravu, iz razloga što sadrži norme koje su ključne za pravni subjektivitet pojedinca. Osobe koje su pod zaštitom skrbnika nazivaju se štíćenicima.⁵

Svaki štíćenik se nalazi u različitom i jedinstvenom stanju koje se nenadano može izmijeniti što znači da obveze skrbnika ovise o sačuvanim sposobnostima štíćenika da donosi odluke koje su uglavnom raznolike naravi. Zbog toga se nameće potreba za edukacijom i pripremom skrbnika prije nego što dobrovoljno preuzme funkciju, kao što se i nameće praćenje stanja kroz koje štíćenik prolazi.⁶

Svrha skrbničke zaštite jest da nadomjesti skrb roditelja djeci koja su štíćenici i osigura zaštitu prava i interesa odraslim osobama koje su lišene poslovne sposobnosti prema odluci suda. Kada osoba nije u mogućnosti samostalno štítiti svoje interese i prava, nužna je zaštita putem instituta skrbništva.⁷

Prema Obiteljskom zakonu, skrbnikom se imenuje osoba koja ima osobine i sposobnosti koje su odgovarajuće za obavljanje skrbničkih dužnosti i koja pristane na preuzimanje te odgovornosti, uz uvjet da je to u najboljem interesu štíćenika.

U situacijama kada je osoba lišena poslovne sposobnosti, a roditelji te osobe su sposobni i voljni brinuti se o njoj, Hrvatski zavod za socijalni rad će takvim roditeljima pružiti prednost kod imenovanja skrbnika.⁸

Skrbnik ne može biti osoba koja je lišena roditeljske skrbi, poslovne sposobnost ili ona čiji su interesi u sukobu s interesima štíćenika. Isto tako, skrbnik ne može biti osoba od koje se s obzirom na njezino ponašanje, osobine ili odnose sa štíćenikom, ne može očekivati da obavlja pravilno skrbničke dužnosti. Skrbnik ne može biti ni osoba s kojom je štíćenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju, niti osoba čiji je bračni ili izvanbračni drug sklopio takav ugovor sa štíćenikom.⁹

⁵ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 360.

⁶ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 398.

⁷ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, Obiteljsko pravo, Zagreb 2007.

⁸ Čl. 247. Obiteljski zakon (Narodne novine 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23); dalje u tekstu ObZ

⁹ Čl. 248. ObZ

Hrvatski zavod za socijalni rad dužan je obavijestiti skrbnika o ostvarivanju prava na mjesečnu naknadu za svoj rad. Naknada ovisi o trudu i zalaganju u zaštiti prava i dobrobiti štićenika. Posebni skrbnici, koji nisu zaposlenici Centra za posebno skrbništvo, također imaju pravo na naknadu za svoj rad, kao i na nadoknadu opravdanih troškova, pod uvjetom da to ne ugrožava osnovne potrebe štićenika.¹⁰

3. PRAVNI OKVIR UREĐENJA SKRBNIŠTVA

3.1. Međunarodni pravni okvir zaštite nesposobnih osoba

Konvencija o pravima djeteta je ključni međunarodni dokument koji definira prava djece, uključujući smjernice za skrbništvo. Ona osigurava da se pri donošenju odluka o skrbništvu prioritet daje najboljim interesima djeteta, postavljajući standarde za pravičnost, nediskriminaciju i sudjelovanje djeteta u samim procesima. Prema Ustavu Republike Hrvatske utvrđeno je da međunarodni ugovori, uključujući Konvenciju o pravima djeteta, koji su na snazi i potvrđeni u skladu s Ustavom, čine dio unutarnjeg hrvatskog pravnog poretka.¹¹

Nakon usvajanja Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom 2007. godine, Hrvatska je uvela promjene u pravnom statusu osoba s invaliditetom polazeći od načela „poštovanja urođenog dostojanstva, osobne autonomije uključujući slobodu osobnog izbora i neovisnost osoba, nediskriminacije, punog i učinkovitog sudjelovanja i uključivanja u društvo, poštovanja razlika i prihvaćanja osoba s invaliditetom kao dijela ljudske raznolikosti i čovječnosti, jednakosti, mogućnosti, pristupačnosti, jednakosti između muškaraca i žena, poštovanja razvojnih sposobnosti djece s teškoćama u razvoju i poštovanja prava djece s teškoćama u razvoju na očuvanje vlastitog identiteta.“¹²

Države su dužne priznati da osobe sa invaliditetom imaju jednaku poslovnu i pravnu sposobnost kao i ostali građani u svim područjima života. Također, države stranke će osobama s invaliditetom omogućiti i osigurati pristup potpori koja im je potrebna kako bi ostvarili poslovnu sposobnost. Države su obavezne osigurati postojanje zaštitnih mehanizama koji

¹⁰ Čl. 263. ObZ

¹¹ Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14 čl. 134.

¹² Čl. 3. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom NN, MU 6/07,5/08

sprječavaju zloupotrebu i poštuju međunarodne standarde ljudskih prava. Ovi mehanizmi moraju osigurati da mjere vezane za poslovnu sposobnost uvažavaju prava i volju te osobe te da se primjenjuju u najkraćem potrebnom trajanju. Države članke trebaju poduzeti mjere koje su potrebne kako bi se osigurala jednaka prava osobama s invaliditetom u kontroliranju vlastitih financijskih poslova te posjedovanju imovine.¹³

Konvencija o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine Vijeća Europe i Dodatnih protokola također čine obvezujući dio hrvatskog pravnog poretka. Opće pravilo o pristanku navodi da se osobi, prije nego što da pristanak na zahvat koji se odnosi na zdravlje, moraju pružiti sve informacije koje se odnose na prirodu zahvata, postupak, rizik i posljedice. Osoba ima pravo i mogućnost odustati od pristanka u bilo kojem trenutku.¹⁴ Ukoliko se radi o osobama s mentalnom nesposobnošću koje nisu sposobne samostalno odlučiti za pristanak na zahvat, tada odluku donosi njihov zastupnik, nadležno tijelo ili druge osobe predviđene zakonom.¹⁵

Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe o pravnoj zaštiti odraslih osoba koje nemaju poslovnu sposobnost naglašava potrebu za fleksibilnim pravnim instrumentima koji će štititi osobne i imovinske interese, omogućujući prilagodljiv pravni odgovor na različite stupnjeve nesposobnosti i životne situacije. Mjere zaštite ne bi trebale izravno uskratiti pravo osobe na glasanje, sastavljanje oporuke, sudjelovanje u medicinskim postupcima ili donošenje odluke o svom osobnom statusu ako je sposobna to učiniti. Posebno se ističe načelo razmjernosti, prema kojem bi mjere zaštite trebale biti prilagođene stupnju sposobnosti osobe i njenim specifičnim potrebama, uz minimalno zadiranje u njenu poslovnu sposobnost, slobodu i prava, te istovremeno ostvariti nužan cilj.¹⁶

3.2. Pravni okvir uređenja skrbništva u hrvatskom zakonodavstvu

U prošlim vremenima, obitelj je bila smatrana osnovnom jedinicom koja osigurava zaštitu za nesposobne članove i djecu te se smatrala glavnom institucijom socijalne skrbi. U rimskom pravu postojao je institut skrbništva te je primjerice *pater familias* mogao oporukom imenovati skrbnika. Uloga skrbnika bila je prvenstveno zaštita imovine i osoba koje su bile pod njegovom skrbi. Socioekonomski i imovinski faktori su uvijek igrali glavnu ulogu u obiteljskim odnosima, posebno kod preživljavanja i kontinuiteta obitelji.¹⁷ U prošlim

¹³ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 363.

¹⁴ Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine: Konvencije o ljudskim pravima i biomedicini, Dodatnog protokola uz Konvenciju, NN, MU 13/200, čl. 5.

¹⁵ Ibid čl. 6.

¹⁶ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 364.

¹⁷ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 355.

vremenima države nisu imale razvijene mehanizme potpore kakve danas pruža primjerice socijalna skrb. Skrbništvo prema rimskom pravu, imalo je paternalistički karakter, fokus je bio na prijenosu imovine s nesposobne osobe na članove obitelji koji su se trebali brinuti za tu osobu. Prema civilnom pravu, nesposobnost je značila da osoba nije u mogućnosti donositi racionalne odluke u vezi s pravnim poslovima. Mjere zaštite bile su usmjerene ne samo na zaštitu osobe, nego i na imovinu, a koja se smatrala osnovom ljudske egzistencije i prava. Civilno pravo je donijelo pristup koji je bio usmjeren na individualizaciju. Sam status nesposobnosti fizičkih osoba utvrđen je za njihovu zaštitu, odnosno da bi se mogao poništiti pravni posao koji je sklopljen na štetu nesposobnih osoba.¹⁸

U Hrvatskoj su izvori prava o skrbništvu do 1947. godine bili povezani s pravnim sustavima kojima je pripadao hrvatski teritorij. To uključuje Austrijski opći građanski zakonik iz 1811. godine, koji je uveden u većem dijelu Hrvatske 1852. godine. U Kraljevini Jugoslaviji, 1934. godine donesen je Zakon o sudskom vanparničnom postupku, koji je uveo starateljskog suca kao organ starateljstva i obiteljski savjet.

Godine 1947. donesen je Osnovni zakon o starateljstvu na teritoriju cijele FNRJ, a zakon je izmijenjen 1965. godine. Na temelju ovog zakona i odredbi republičkog Ustava, 1968. godine donesen je hrvatski Zakon o starateljstvu, prvi zakon s obiteljsko-pravnim sadržajem donesen od strane Hrvatskog sabora. Starateljstvo je nakon toga uređeno Zakonom o braku i porodičnim odnosima. Tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća, terminologija se promijenila i počeo se koristiti izraz "skrbništvo". Institut skrbništva oduvijek je bio sastavni dio obiteljskog prava.¹⁹

¹⁸ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 356.

¹⁹ Ibid str. 357.

4. NAČELA SKRBNIŠTVA

Sukladno Obiteljskom zakonu skrbnička zaštita mora biti prilagođena, individualizirana i usklađena s dobrobiti šticeenika.²⁰ Skrbništvo najprije mora štiti osobna prava šticeenika, kao i druga prava koja mu pripadaju.

Za ispunjenje uvjeta individualizirane zaštite ona mora biti prilagođena specifičnim potrebama svakog šticeenika kako bi se maksimalno očuvale njegove sposobnosti. Svaka osoba, pa tako i one s istom bolešću, imaju različite potrebe, stoga se zaštita skrbnika mora prilagoditi pojedincu kojem je namijenjena. Da bi se zaštita mogla potpuno prilagoditi, skrbnik i tijela koja su nadležna moraju biti dobro upoznati sa stanjem šticeenika i razlozima za njegovo stavljanje pod skrbničku zaštitu.²¹

Načela na kojima se temelji skrbništvo uključuju: načelo nužnosti, pravednosti, razmjernosti, individualizacije mjera zaštite te opće načelo dobrobiti. Temeljno načelo skrbničke zaštite sukladno Obiteljskom zakonu ističe da „skrbnička zaštita djeteta bez roditeljske skrbi, osobe s invaliditetom i osobe koja se iz drugih razloga nije sposobna sama brinuti o sebi i svojim pravima i interesima mora biti primjerena potrebi zaštite uz obvezu poštivanja temeljnih ljudskih prava, kao i prava djeteta te dobrobiti osobe pod skrbništvom.“²² Ustav Republike Hrvatske također sadrži odredbe koje su načelnog značenja kao što je primjerice dužnost svih da štite djecu i nemoćne osobe²³ ili da tjelesno i duševno bolesna djeca imaju pravo na osobitu njegu i skrb.²⁴

²⁰ Čl. 221. ObZ.

²¹ Džankić J., Milas I., *Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti*; Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 44, No. 88, 2010. str. 92-93.

²² Čl. 8. ObZ.

²³ Čl. 64. Ustav RH.

²⁴ Čl. 63. Ustav RH.

5. VRSTE SKRBNIŠTVA

Skrbništvo se može podijeliti ovisno o tome tko obavlja poslove skrbništva i iz kojeg razloga se pruža skrbnička zaštita. Kada se radi o osobi koja obavlja poslove skrbništva, razlikuje se neposredno i posredno skrbništvo.

Posredno skrbništvo podrazumijeva da poslove skrbnika obavlja imenovani skrbnik, dok neposredno skrbništvo podrazumijeva obavljanje poslova od strane osobe zaposlene u Zavodu za socijalni rad.²⁵

Skrbništvo je moguće podijeliti na tri vrste, ovisno o tome tko je štićenik i iz kojeg razloga mu je potrebna zaštita:

- Skrbništvo za maloljetne osobe – skrbništvom se nadomješta roditeljska skrb te je skrbnik, ovisno o dobi djeteta, dužan savjesno brinuti se o štićeniku i njegovim pravima i obvezama, osobito o njegovu obrazovanju, odgoju i zdravlju.²⁶
- Skrbništvo za punoljetne osobe – skrbništvo za osobe koje nisu sposobne brinuti o sebi i zaštititi svoja prava i interese te su stoga sudskom odlukom lišene poslovne sposobnosti. Skrbnik ovih osoba dužan je štititi njihova osobna i imovinska prava te djelovati kao njihov zakonski zastupnik u skladu s odlukom suda.
- Posebno skrbništvo – razlikuje se od prve dvije vrste prema opsegu ovlasti. Poseban skrbnik je zastupnik osobe u ograničenom opsegu te su njegove ovlasti vremenski i pravno ograničene te ovise o konkretnom slučaju.²⁷ Posebni skrbnik se imenuje za obavljanje pojedinih pravnih poslova i radnji dok se individualni skrbnik imenuje za cjelokupnu brigu o štićeniku i njegovim pravima i interesima.²⁸

5.1. Mjesna nadležnost, dužnost suradnje tijela i osoba u poslovima skrbništva

Mjesna nadležnost Hrvatskog zavoda za socijalni rad u poslovima koji se odnose na skrbništvo, određuje se prema prebivalištu odnosno boravištu osobe koja se stavlja pod skrbništvo ili osobe kojoj je potreban poseban skrbnik.²⁹

²⁵ Džankić J., Milas I., *Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti*; Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 44, No. 88, 2010. str. 94.

²⁶ Čl. 257. ObZ.

²⁷ Hrabar, D., et.al., *Obiteljsko pravo*, op.cit.,(bilj.4) str. 391.

²⁸ Džankić J., Milas I., *Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti*; Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 44, No. 88, 2010. str. 101.

²⁹ Čl. 270. ObZ.

Kada je u pitanju dijete kojemu je potrebno dodijeliti skrbnika ili posebnog skrbnika, a dijete je smješteno u ustanovu socijalne skrbi, zdravstvenu, odgojno- obrazovnu ili neku drugu ustanovu ili ako je smješteno u udomiteljsku obitelj, tada je nadležan Hrvatski zavod za socijalni rad posljednjeg prebivališta, odnosno boravišta djeteta. Ukoliko se radi o djetetu koje nema hrvatsko državljanstvo i nema pratnju zakonskog zastupnika, a zatekne se na teritoriju Republike Hrvatske, tada je nadležan Hrvatski zavod za socijalni rad na čijem se području dijete zatekne.³⁰

Kada Hrvatski zavod za socijalni rad pokrene postupak o stavljanju osobe pod skrbništvo, tada ima odgovornost za poduzimanje određenih mjera kako bi se zaštitila prava i interesi osobe stavljene pod skrbništvo.³¹

Zavod je dužan surađivati s tijelima lokalne samouprave, državne uprave te s pravnim i fizičkim osobama. Kada je potrebno, zavod je dužan sakupiti podatke koji su potrebni o osobi koja se stavlja pod skrbništvo, treba pribaviti prijedloge o osobama koje su pogodne za skrbnika, odnosno mišljenja o osobama koje su predložene kao skrbnici te je dužan pribaviti podatke koji se odnose na nedostatke i nepravilnosti u radu koje obavlja skrbnik.³²

Kada je štíćenik smješten u ustanovi socijalne skrbi, zdravstvenoj ili nekoj drugoj ustanovi, tada je ustanova, pružatelj socijalnih i zdravstvenih usluga ili obitelj koja je smjestila štíćenika, dužna obavještavati Hrvatski zavod za socijalni rad o važnim okolnostima koje se odnose na štíćenika, a zavod je dužan o tome sastaviti bilješku.

Zavod također prati uvjete u kojima štíćenik živi te stručni radnik ima obvezu i odgovornost da najmanje četiri puta u jednoj godini obiđe štíćenika te ima dužnost obilaska i kada to zatraži skrbnik ili štíćenik. Nakon obilaska, stručni radnik je dužan u roku od osam dana sastaviti izvješće.³³

³⁰ Čl. 271 ObZ.

³¹ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 371.

³² Čl. 276. ObZ.

³³ Čl. 277. ObZ.

6. SKRBNIŠTVO ZA DJECU

Europska komisija je 2012. godine usvojila strategiju za zaštitu djece s obzirom na sve veći broj djece bez roditeljske skrbi u zemljama članicama. Usporednom analizom u pravnim sustavima zemalja članica, došlo se do razlika u pravnim mehanizmima koja se odnose na zaštitu djece koja nemaju roditeljsku skrb. Također se govori o statusu djece bez roditeljske skrbi koja su zatečena na području država članica bez roditeljske pratnje te kako im je odmah potrebno ukazati pomoć, odnosno pružiti pravnu zaštitu i ostvariti kontakt na jeziku koji dijete razumije.³⁴ Konvencija o pravima djeteta govori da je za dijete najbolje odrastati i živjeti u obiteljskom okruženju. Svako dijete ima pravo na dostojanstven život i ukoliko privremeno i trajno ostane bez obiteljske sredine ili ako nastupe okolnosti koje nisu za dobrobit djeteta, država je obvezna pružiti pravnu zaštitu.³⁵ Prema Ustavu Republike Hrvatske država osobito skrb posvećuje maloljetnicima bez roditeljske skrbi i onima o kojima roditelji ne brinu.³⁶

6.1. *Pretpostavke za imenovanje skrbnika*

Postupak imenovanja skrbnika pokreće se po službenoj dužnosti od strane nadležnog područnog ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad, a inicira se temeljem obavijesti koju dostavljaju različiti subjekti, a to su:

- Matičari, pravosudna i druga državna tijela te tijela lokalne samouprave
- Dijete, bračni drug, srodnici i drugi članovi kućanstva
- Druge ustanove socijalne skrbi
- Zdravstvene ustanove.³⁷

Postoje specifični uvjeti koji moraju biti ispunjeni kako bi se djetetu imenovao skrbnik. Zakon predviđa imenovanje skrbnika za djecu čiji su roditelji:

- Preminuli
- Nestali, najmanje mjesec dana nemaju poznato boravište
- Izgubili pravo na roditeljsku skrb
- Lišeni poslovne sposobnosti u određenim dijelovima koji ih onemogućava u ostvarivanju roditeljske skrbi
- Kada su roditelji maloljetni i nisu stekli poslovnu sposobnost brakom
- Dali pristanak za posvojenje djeteta

³⁴ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 384.

³⁵ Čl. 20. Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br. 15/1990, NN MU br. 12/93, 20/97.

³⁶ Ustav, čl. 64.

³⁷ Čl. 273 ObZ.

- Odsutni ili spriječeni i nisu u mogućnosti brinuti se o svojem djetetu, a ostvarivanje roditeljske skrbi nisu povjerali osobi koja ispunjava uvjete za skrbnika.³⁸

Prema Obiteljskom zakonu, Hrvatski zavod za socijalni rad rješenjem imenuje skrbnika koji mora imati određene osobine i sposobnosti za obavljanje skrbništva i samo ukoliko je to za dobrobit štíćenika.

Hrvatski zavod za socijalni rad može djetetu, odnosno štíćeniku imenovati više skrbnika ukoliko je to potrebno i odlučiti hoće li se odluke za određene radnje i postupke donositi zajednički ili samostalno. Također rješenjem može imenovati i zamjenika skrbniku, koji treba ispunjavati određene uvjete za skrbnika. Hrvatski zavod za socijalni rad skrbnikom može imenovati osobu zaposlenu u tom zavodu iz redova stručnih radnika.³⁹

Hrvatski zavod za socijalni rad ima dužnost pribaviti mišljenje djeteta koje je sposobno razumjeti značenje skrbništva o izboru skrbnika ako je to u skladu s dobrobiti djeteta.⁴⁰

6.2. Rješenje o stavljanju djeteta pod skrbništvo i imenovanje skrbnika

Hrvatski zavod za socijalni rad donosi rješenje o imenovanju skrbnika prema odredbama Zakona o općem upravnom postupku. Rješenje se dostavlja djetetu ako je navršilo 14 godina, a djeci mlađoj od 14 godina samo kada su sposobna razumjeti sadržaj rješenja i ako je to u njihovoj dobrobiti.⁴¹ Također, rješenje se dostavlja skrbniku koji je imenovan, roditeljima, osobi koju su odredili roditelji za koju bi htjeli da se imenuje skrbnikom u slučaju njihove smrti, što nazivamo anticipiranom naredbom. Rješenje se dostavlja i zemljoknjižičnom odjelu općinskog suda gdje se nalazi djetetova imovina te nadležnom matičaru.⁴²

Prema Obiteljskom zakonu, Hrvatski zavod za socijalni rad pokreće postupak imenovanja skrbnika i primjene odgovarajućih oblika skrbničke zaštite na temelju izravnih saznanja ili obavijesti od različitih institucija i pojedinaca, što uključuje matičare, pravosudne organe, državne agencije, bračne drugove, tijela lokalne samouprave, srodnike, članove kućanstva, zdravstvene ustanove i liječnike opće prakse.⁴³

Djeca starija od četrnaest godina i štíćenici lišeni poslovne sposobnosti imaju pravo uložiti žalbu protiv odluka o imenovanju ili razrješenju skrbnika, kao i protiv odluka koje se odnose

³⁸ Čl. 224., ObZ.

³⁹ Čl. 247., ObZ.

⁴⁰ Čl. 225., ObZ.

⁴¹ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 385.

⁴² Čl. 226., ObZ.

⁴³ Čl. 273., ObZ.

na njihova prava i dobrobit, ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi. Žalba ne odgađa izvršenje rješenja. Osoba koju je štíćenik, u obliku javnobilježničke isprave odredio za osobu koju bi htio da se imenuje skrbnikom u trenutku kada još nije bio lišen poslovne sposobnosti, također ima pravo na žalbu protiv rješenja o imenovanju skrbnika. Pravo na žalbu također ima osoba koja je imenovana skrbnikom.⁴⁴

Skrbnik nema ovlast zastupati dijete u situacijama kada zakon dopušta uzimanje u obzir djetetove volje. Mišljenje djeteta o pitanjima koja se odnose na bitne činjenice i okolnosti njegovih prava i interesa uvažava se prema njegovoj dobi i stupnju zrelosti. Skrbnik može uz suglasnost Zavoda za socijalni rad odlučiti o promjeni škole ili prekidu školovanja, promjeni zanimanja i zapošljavanju djeteta. Također, može poduzimati radnje uz suglasnost zavoda u situacijama koje se odnose na zdravlje djeteta ili imovinu djeteta.⁴⁵

Dijete štíćenik koji ima svoje prihode, dužno je pridonositi za svoje uzdržavanje.⁴⁶

Sukladno Obiteljskom zakonu, dijete je stranka u postupku pred sudom u kojemu se odlučuje o djetetovim pravima i interesima.⁴⁷

Ako se radi o postupku u kojem se odlučuje o ostvarivanju roditeljske skrbi, dijete zastupa poseban skrbnik osim ako zakonom nije propisano da dijete zastupa zakonski zastupnik i Hrvatski zavod za socijalni rad.⁴⁸

6.3. Prestanak skrbništva za djecu

Potreba za skrbništvom prestaje kada roditeljima bude vraćeno pravo na roditeljsku skrb i sposobnost da samostalno izvršavaju obveze koje su povezane s tim pravom. Skrbništvo prestaje ukoliko dijete stekne poslovnu sposobnost ili vraćanjem poslovne sposobnosti roditeljima u onom dijelu koji se odnosi na mogućnost ostvarivanja roditeljske skrbi. Prestanak nastupa kada djetetovi roditelji steknu poslovnu sposobnost sklapanjem braka ili punoljetnošću te prestanak nastaje smrću ili posvojenjem djeteta.⁴⁹ Sukladno Obiteljskom zakonu, pravomoćno rješenje o prestanku skrbništva se dostavlja nadležnom matičaru i zemljoknjižničkom odjelu općinskog suda.⁵⁰

⁴⁴ Čl. 278. ObZ

⁴⁵ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 385.

⁴⁶ Čl. 229. ObZ

⁴⁷ Čl. 358. ObZ

⁴⁸ Čl. 414. ObZ

⁴⁹ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 385.

⁵⁰ Čl. 231. ObZ

7. POSEBNO SKRBNIŠTVO

Pojam posebnog skrbništva odnosi se na oblik skrbništva koji je specifičan, koji za razliku od individualnog skrbništva traje kraće i uključuje razne oblike zaštite. Iako se u praksi često povezuje sa općim skrbništvom, posebnost ovog skrbništva je u tome što zakon predviđa imenovanje skrbnika koji će u ime i za račun druge osobe (štićenika) obaviti određenu pravnu radnju, a nakon toga odnos skrbništva prestaje. Posebno skrbništvo karakterizira precizno određeno trajanje i jasno definirana pravna radnja koju skrbnik mora ispuniti u tom vremenskom roku. Odnosno, poseban skrbnik u ovom kontekstu predstavlja zastupnika osobe u ograničenom opsegu, s ovlastima koja proizlaze iz imenovanja nadležnog tijela.

Od velike je važnosti da ovlasti posebnog skrbnika i redovnog odnosno individualnog skrbnika budu jasno razdvojene kako bi se na taj način izbjegli sukobi mišljenja u vezi s bitnim pitanjima i radnjama koja se odnose na štíćenika. U situacijama kada dolazi do sukoba interesa između maloljetnog štíćenika i skrbnika ili među štíćenicima koji dijele zajedničkog skrbnika, zavod za socijalni rad ili sud će imenovati posebnog skrbnika.⁵¹

7.1. Imenovanje posebnog skrbnika, njegove ovlasti i dužnosti

Hrvatski zavod za socijalni rad donosi rješenje o imenovanju posebnog skrbnika, osim ako je prema Obiteljskom zakonu drugačije propisano, odnosno kada posebnog skrbnika imenuje sud.

Protiv rješenja Hrvatskog zavoda za socijalni rad o imenovanju posebnog skrbnika, može se podnijeti žalba o čemu odlučuje ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi. Posebni skrbnik ne smije zloupotrebjavati svoje ovlasti niti neuredno obavljati zadane dužnosti, ne smije poduzimati radnje koje na bilo koji način mogu nanijeti štetu osobi koju zastupa, odnosno štíćeniku.⁵²

Putem imenovanog posebnog skrbnika, Centar za posebno skrbništvo na temelju javnih ovlasti zastupa djecu i odrasle osobe pred sudovima i drugim nadležnim tijelima na temelju zakona kojim se uređuju obiteljski odnosi.

Centar također obavlja poslove kao što su obavještanje djeteta i odraslih osoba o predmetu spora u skladu s djetetovom dobi i sposobnosti odrasle osobe, kontaktiranje roditelja, upoznavanje s djetetom te pribavljanje njegova mišljenja.⁵³

Stručne poslove u Centru za posebno skrbništvo mogu obavljati pravnici s položenim

⁵¹ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 391.

⁵² Čl. 242. ObZ

⁵³ Čl. 3., Zakon o Centru za posebno skrbništvo Narodne novine 47/20

pravosudnim ispitom te psiholozi i socijalni pedagozi koji imaju položen stručan ispit. Posebni skrbnik iz Centra također mora imati položen pravosudni ispit. U Republici Hrvatskoj sjedište Centra za posebno skrbništvo je u Zagrebu te djeluje s tek nekoliko podružnica u Splitu, Osijeku i Rijeci.⁵⁴

Posebni skrbnik koji je zaposlen u Centru za posebno skrbništvo mora podnijeti izvještaj ravnatelju Centra i tijelu koje je imenovalo posebnog skrbnika, a posebni skrbnik koji nije zaposlen u Centru, izvještaj podnosi Hrvatskom zavodu za socijalni rad.⁵⁵

Hrvatski zavod za socijalni rad ili sud koji je imenovao posebnog skrbnika, donosi rješenje o prestanku posebnog skrbništva te se posebnog skrbnika može razriješiti dužnosti na njegov vlastiti zahtjev te će se u tom slučaju štíćeniku, bez odgode, imenovati drugi posebni skrbnik.⁵⁶

Kada poseban skrbnik ima odgovornost obavijestiti štíćenika o predmetu, tijeku i ishodu spora ili ukoliko treba dijete ili odraslu osobu upoznati sa sadržajem odluke, on ima mogućnost zatražiti stručnu pomoć socijalnog pedagoga, psihologa i socijalnog radnika osim ako sam ima vještine koje su potrebne za pribavljanje mišljenja i komunikaciju.⁵⁷

7.2. Posebno skrbništvo za dijete

Reforma hrvatskog obiteljskog zakonodavstva je 2015. godine donijela niz promjena koje se odnose na institut posebnog skrbnika. Cilj je bio kreiranje zakonskog okvira na temelju kojega će se procesna prava djeteta, koja su zajamčena međunarodnim ugovorima i obiteljsko pravnim propisima, efikasno ostvarivati. Institut posebnog skrbnika za dijete, polazeći kroz povijesni razvoj od 1947. godine pa sve do današnjeg Obiteljskog zakona, ukazuje na promjene i napredak ovog instituta.

Još 1947. godine uloga posebnog skrbnika označavala je mogućnost za zastupanje djeteta pred nadležnim tijelima ili u trenucima sklapanja pravnih poslova, od strane imenovane osobe koja nije štíćenikov roditelj, odnosno skrbnik za poduzimanje određenih pravnih radnji. Također se odnosi i na zaštitu maloljetne osobe kada nastane sukob interesa između nje i njezina zakonskog zastupnika.⁵⁸

Hrvatski zavod za socijalni rad imenuje posebnog skrbnika za dijete kod slučajeva kao što su bračni sporovi ili postupci osporavanja očinstva ili majčinstva. Taj skrbnik je isto tako potreban u svim postupcima koji se odnose na roditeljsku skrb, kao i u situacijama gdje postoji

⁵⁴ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 392.

⁵⁵ Čl. 243. ObZ

⁵⁶ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str. 395.

⁵⁷ Čl. 18., Zakon o Centru za posebno skrbništvo

⁵⁸ Rešetar, B. i Rupiće, D., *Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskopravnom sustavu*; Zbornik Pravnog Sveučilišta u Rijeci, Vol.37. No.3., 2016., str. 1175-1178.

spor između djeteta i njegovih roditelja kao zakonskih zastupnika, posebno kada se radi o osobnim odnosima ili sklapanju određenih pravnih poslova. Ukoliko se dijete, strani državljanin ili dijete bez državljanstva nađe na teritoriju Republike Hrvatske bez pratnje zakonskog zastupnika, Hrvatski zavod za socijalni rad ili sud imenuje posebnog skrbnika kao pravnog zastupnika.

Posebni skrbnik za dijete ima za obavezu zastupati dijete u postupku za koji je imenovan, pružiti informacije djetetu o predmetu spora, njegovom tijeku i ishodu na način koji je prilagođen dobi djeteta te prema potrebi održavati kontakt sa roditeljem ili nekim drugim osobama koje su djetetu bliske.⁵⁹

Postoje i situacije kada sud može imenovati posebnog skrbnika, a to je u situacijama kada dođe do sukoba interesa između skrbnika koji je zaposlenik zavoda za socijalni rad i štíćenika, kako bi se zaštitila prava i interesi štíćenika.⁶⁰

Posebni skrbnik neće se imenovati djetetu koje ima navršениh četrnaest godina života i koji rješenjem ima priznatu sposobnost da može poduzimati određene radnje u postupku.⁶¹

⁵⁹ Čl. 240. ObZ.

⁶⁰ Čl. 245. ObZ.

⁶¹ Hrabar, D., et.al., Obiteljsko pravo, op.cit.,(bilj.4) str 393.

8. PRESUDE O SKRBNIŠTVU I LIŠENJU POSLOVNE SPOSOBNOSTI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE

Sukladno Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kako bi se osiguralo poštovanje obveza koje su visoke ugovorne stranke preuzele Konvencijom i dodatnim protokolima, ustanovio se Europski sud za ljudska prava.⁶² Svaka država stranka dužna se „podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojemu je stranka“, odnosno ima obvezu izvršiti presudu. Nadzor nad izvršenjem presude u nadležnosti je Odbora ministara te se Odboru dostavlja konačna presuda.⁶³

Odluka Suda i izvršenje presuda važan je dio procesa implementacije Konvencije u državama strankama te utječe na broj predmeta države na Sudu. Ako država učinkovito i pravovremeno izvrši jednu ili više presuda Europskog suda za ljudska prava, može označavati da problematika koju Europski sud u određenim presudama opaža kao kršenje Konvencije, više ne egzistira u državi što znači da neće doći do novih podnesenih zahtjeva Europskom sudu.⁶⁴

U nastavku ću analizirati presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu *C i D protiv Hrvatske*⁶⁵, a koja se tiče skrbništva za dijete u slučaju spriječenosti roditelja.

Prvopodnositeljica je dana 19. ožujka 2005. godine optužena za ubojstvo svog supruga na temelju čega joj je određen pritvor, a nakon toga je presudom nadležnog suda 2006. godine proglašena krivom. Na osnovi krivnje, dodijeljena joj je kazna od devet godina zatvora.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je dana 15. siječnja 2007. godine smanjio kaznu na pet godina, a 2008. godine je predsjednik RH smanjio kaznu na tri i pol godine zatvora i stoga je prvopodnositeljica puštena na slobodu 27. lipnja 2008. godine

Prvopodnositeljica je imala maloljetnog sina koji je zbog počinjenog ubojstva od strane majke, rješenjem nadležnog centra za socijalnu stavljen pod skrbništvo svoje bake, očeve majke.

Drugopodnositeljica, baka po majci je 1. lipnja 2005. godine zatražila susrete s unukom, iako se postigao sporazum između skrbnice i drugopodnositeljice, odnosno bake po majci i bake po

⁶² Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda članak 19. NN, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

⁶³ *Ibid* čl. 46.

⁶⁴ Hrabar, Dubravka; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Margaletić Čulo, Anica; Stažnik, Štefica; Šimović, Ivan, Presude o skrbništvu i lišenju poslovne sposobnosti Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 181.

⁶⁵ Presuda C i D protiv Hrvatske iz 2010. godine. V. Korać Graovac, A., Odluka o dopuštenosti u predmetu C i D protiv Hrvatske, u Hrabar, D. *et al.*, *op. cit.* (bilj. 64.), str. 91-111.

ocu, susret se održao jednom jer unuk nije htio imati susrete s bakom, odnosno majčinom majkom te je odluka o susretima i druženjima bake i unuka postala pravomoćnom u travnju 2008.godine.

Majka prvopodnositeljica je zahtijevala susrete sa svojim maloljetnim sinom te je zahtijevala da joj zavod za socijalni rad to i omogući. Majčin zahtjev je ispunjen te je imala mogućnost jednom tjedno vidjeti svog sina s obzirom na to da je maloljetno dijete iskazalo spremnost za komunikaciju s majkom. Na susrete majke i sina žalila se baka koja je skrbrila o unuku te je nadležno ministarstvo vratilo predmet na ponovljeni postupak zavodu za socijalni rad. Nakon toga je ipak određeno druženje majke i sina dva puta tjedno, međutim ni to nije uspjelo s obzirom da je vještak u postupku vještačenja iskazao to da dijete odbija vidjeti prvopodnositeljicu, odnosno majku te je predložena odvojena terapija u trajanju od šest mjeseci. Prvopodnositeljica je zahtijevala susrete sa sinom, no općinski sud je to odbio i odluka je postala pravomoćna kada je županijski sud potvrdio prvostupanjsku odluku. Podnositeljica je tada podnijela ustavnu tužbu navodeći povredu njezinih prava prema Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda da svaka osoba „ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih“⁶⁶ te da joj je sukladno Ustavu RH povrijeđeno pravo u kojemu se jamči svakoj osobi pravna zaštita i štovanje njegova obiteljskog i osobnog života, ugleda, dostojanstva i časti.⁶⁷

Ustavni sud je došao do zaključka da su postupanja nadležnih tijela dovela do povrede prava podnositeljice sukladno Ustavu i Konvenciji na koje se podnositeljica pozvala. Ustavni sud je smatrao da nema razloga za sumnju po pitanju toga da li je skrbnica, odnosno djetetova baka po ocu, obavljala svoje skrbničke dužnosti u skladu s dobrobiti šticećenika, ali je istaknuo da s obzirom na tragičan događaj koji je traumatičan za svaku stranu u ovom konkretnom slučaju, postoji mogućnost da baka, odnosno skrbnica ne obavlja svoje skrbničke dužnosti u onom dijelu koji se odnosi na ponovno spajanje majke i djeteta, odnosno snahe i unuka. Sumnja na objektivnu nemogućnost ispunjavanja određenih obveza skrbnika dovoljna je za utvrđivanje povrede članka 35. Ustava i članka 8. Konvencije na koje se prvopodnositeljica pozvala. Budući da je baka već postavljena kao skrbnica svom unuku, Ustavni sud je upozorio na to da

⁶⁶ Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda članak 8.1, NN, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

⁶⁷ Ustav RH čl. 35.

nadležna tijela nisu razmotrila prijedlog za postavljanje posebnog skrbnika djetetu koji bi se brinuo i vodio računa o provođenju psihoterapije. Prema svemu navedenome otvorila se mogućnost da dijete zbog utjecaja bake ne želi kontakt s majkom. Sud je utvrdio povredu prava zajamčenog Konvencijom na poštovanje obiteljskog života te je presudio da je uskraćivanje prava prvopodnositeljici, posljedica ponašanja nadležnih vlasti.

Prvopodnositeljica i drugopodnositeljica, odnosno majka i baka dale su prigovor na to da im nadležna domaća tijela nisu omogućila pravo na susrete sa sinom, odnosno unukom.

Sukladno Konvenciji, Europski sud za ljudska prava može rješavati neku stvar tek kada su iscrpljena sva domaća pravna sredstva.⁶⁸ Europski Sud za ljudska prava zaključio je da je prvopodnositeljici pružena zaštita u domaćim sredstvima.⁶⁹

Sukladno Obiteljskom zakonu iz 2003. godine koji je tada bio na snazi, propisuje se da u slučaju smrti jednog od roditelja, drugi roditelj ima pravo samostalno skrbiti o djetetu.⁷⁰ Smrću oca djeteta je ostalo bez jednog svog zakonskog zastupnika, a majka koja je preostala zakonska zastupnica bila je osuđena na zatvor. Stoga je dijete stavljeno pod skrbništvo bake, majke po ocu što ukazuje na problem s obzirom na bakinu vlastitu traumu koju je proživjela što pretpostavlja činjenicu da nije mjerodavna za pružanje skrbništva unuku. S obzirom na takvu situaciju, djetetu se trebao imenovati posebni skrbnik iako nije sigurno ni da bi se na takav način obnovili odnosi majke i sina. U konkretnom slučaju se nije zaštitilo pravo majke na poštovanje njezinog obiteljskog života i sami postupak se previše otezao što je rezultiralo time da kada je majka izašla iz zatvora i imala pravo na ponovno ostvarivanje roditeljske skrbi, da je dijete i dalje živjelo s bakom po ocu. Smatram da je ovaj predmet ukazao na izvjesnu neučinkovitost sustava koji zahtjeva napredak, što uključuje i kvalitetnu obiteljsku terapiju za ovakve i slične slučajeve gdje će se djeci u trenutku razaranja obitelji pružiti adekvatna pomoć.

⁶⁸ Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda članak 35. NN, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.

⁶⁹ Korać Graovac, A., *op. cit.*, bilj. 65..

⁷⁰ Obiteljski zakon 2003., čl. 99 NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 05/15.

ZAKLJUČAK

Socijalna skrb za djecu je ključan dio sustava zaštite i podrške, osigurava sigurnost i adekvatan razvoj djeci kojima je to potrebno. U ovom radu analizirani su različiti aspekti skrbništva, a to uključuje pravne okvire, načela i vrste skrbništva, kao i specifične zahtjeve za stavljanje djeteta pod skrbništvo. Na temelju razmatranja pravnog okvira skrbništva, kako nacionalnog tako i međunarodnog, jasno je da skrbništvo za djecu zahtijeva pažljivo određivanje prava i dužnosti skrbnika. Pravna regulativa kao i načela skrbništva pružaju potrebne smjernice za osiguranje da se djeca tretiraju uz maksimalnu pažnju i zaštitu, a sve u svrhu njihove dobrobiti i pravilnog razvoja.

Vrlo je važno nastaviti rad na poboljšanju socijalne skrbi kroz suradnju svih sektora i stalnu evaluaciju postojećih pristupa. Na taj način moguće je osigurati da svako dijete ima priliku za zdrav i sretan razvoj te da društvo bude predano pružanju zaštite i podrške djeci.

Današnje društvo je sve više usmjereno ka sebi i svojim osjećajima i potrebama, današnji svakodnevni život je postao previše užurban zbog čega ljudi više ne vide ni kada su im najbliži u problemu, a kamoli kada je to netko tko im nije u srodstvu. Dijete, koje se nađe u situaciji koja zahtijeva odvajanje od roditelja, doživljava veliku patnju. Duhovna i mentalna rana koju dijete zadobije u bilo kojoj dobi svoga života bitno utječe na daljnji tijek. Poznato je da djeca koja prođu određenu traumu imaju posljedice koje su nažalost uglavnom trajne i odražavaju se kasnije kada je u pitanju socijalizacija i sklapanje prijateljstava, učenje u školi, odražavaju se kroz ljubavne odnose, bračne i na posljetku kada i oni sami postanu roditelji. Iz tog razloga je jako važno ući u srž problema koje dijete ima, u njegovu emotivnu, mentalnu i duhovnu nutrinu i učiniti što je više moguće da se djetetu umanjí stres i pritisak jer kad se već našlo u situaciji koja se ne može promijeniti jer su određeni potezi napravljeni, ipak uvijek ima mogućnost da se izvuče najbolje što se može iz određene situacije. Kako država ima dužnost zaštititi dijete i roditelje u teškim situacijama, tako imamo i mi ljudi jedni prema drugima dužnost uvažavati se s poštovanjem i podrškom i bez osuđivanja jer se svatko može naći u sličnoj situaciji. Ljudi su često usmjereni na razlike koje imaju međusobno, uspoređivanja i stavljanja sebe u dominantniji položaj nad nekim drugim, posebno nad nekim tko je slab, a zaboravlja se koliko sličnosti imamo jedni s drugima i da svi imamo iste osjećaje. Iz tog razloga se djetetu koje proživljava stres i tragediju treba pružiti podrška iz razloga što dijete, posebno ako je svjesnije okolnosti u kojima se našlo, prolazi kroz javni sram, a ponekad i krivnju zbog situacije u kojoj se našlo i stoga treba, osim države i srodnika, ljude oko sebe koji će pokazati solidarnost i razumijevanje.

LITERATURA

1. Alinčić, Mira., Hrabar, Dubravka., Jakovac-Lozić, Dijana. i Korać Graovac, Aleksandra, „Obiteljsko pravo“, Narodne novine, Zagreb, 2007.
2. Džankić J., Milas I., *Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti*; Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 44, No. 88, 2010. str. 89-110
3. Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine- Međunarodni ugovori 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17
4. Hrabar, Dubravka; Hlača, Nenad; Jakovac- Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Šimović, Ivan, “Obiteljsko pravo”, Narodne novine, Zagreb, 2021.
5. Hrabar, Dubravka; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Margaletić Čulo, Anica; Stažnik, Štefica; Šimović, Ivan, *Presude o skrbništvu i lišenju poslovne sposobnosti Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021.
6. Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br. 15/1990, Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 12/93, 20/97
7. Maršavelski, A., *Skrbništvo za osobe lišene poslovne sposobnosti s povijesnim osvrtom*; Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 40 No. 82, 2006., str. 111-125
8. Obiteljski zakon, Narodne novine 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23
9. Obiteljski zakon 2003., Narodne novine 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 05/15
10. Rešetar, B. i Rupiće, D. 2016., *Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskopравnom sustavu*; Zbornik Pravnog Sveučilišta u Rijeci, Vol.37, No.3, 2016., str. 1175-1198
11. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
12. Zakon o Centru za posebno skrbništvo, Narodne novine 47/20
13. Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine: Konvencije o ljudskim pravima i biomedicini, Dodatnog protokola uz Konven Narodne novine- Međunarodni ugovori 13/2003
14. Vuček A. i Škalic, A., *Skrbništvo u rimskom pravu*; Paragraf: časopis za pravna i društvena pitanja Pravnog fakulteta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Vol.3 No 1,

2019., str. 133-155.